

37 . Istria | Comuna: Istria | Județ: Constanța | Punct: Poarta Mare – Turnul Mare | Anul: 2022

Anul: 2022

Cod RAN: 62039.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca elenistică, Epoca romană, Epoca post-romană

Tipuri sit: amenajare/construcție

Autori: Paul Damian, Virgil Apostol, Adela Băltăc, Eugen Marius Paraschiv-Grigore

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României

Nr. autorizatie: 3

Data autorizatiei: 2022-03-17

Raport de cercetare arheologică de la Istria, com. Istria, jud. Constanța [Histria], Punct: Sector extra muros Poarta Mare – Turnul Mare

Raport

Investigațiile arheologice din sectorul extra muros Poarta Mare – Turnul Mare au început în anul 2000, având ca obiectiv general surprinderea unor aspecte ale locuirii romane timpurii, eventual ale celei elenistice, din perimetrul central al așezării histriote în aceste epoci. Cercetările efectuate în campaniile 2000–2008, 2013–2014, 2016–2019, 2021[1] au oferit date stratigrafice ale zonei și care au dus la descoperirea unor edificii și a altor complexe arheologice, databile din epoca elenistică târzie până în ultimul nivel roman timpuriu (nivelul I C[2]); câteva complexe pot fi plasate și ulterior ridicării incintei romane târzii. Mai mult decât atât, cele două străzi și trei edificii identificate aici au condus la conturarea unei planimetrrii coerente pentru epoca Principatului. Datorită finalizării cercetării în zona exterioară incintei târzii, din campania 2021 cercetarea s-a mutat în zona intramurană pentru completarea planimetrrii identificate în zona extramurană și, deci, pentru finalizarea cercetării în sectorul Poarta Mare – Turnul Mare.

Așa cum aminteam și anterior[3], în suprafața intramurană dintre Porta Mare și Turnul Mare au mai fost întreprinse cercetări anterioare, rezultatul acestora fiind expuse sumar în monografia din anul 1956[4]. Ulterior în zonă au avut loc mai multe procese de restaurare a zidurilor, astfel încât cercetarea noastră a fost limitată și adaptată la situația din teren.

Obiectivele noastre imediate au fost identificarea intersecției dintre artera e[5] și strada nr. 2[6], identificarea traseului arterei e, joncțiunea dintre străzile b și e, surprinderea limitelor edificiilor 2 și 3. Pentru aceasta am continuat cercetarea în suprafețele deschise anterior[7] (respectiv SIII–VI) și au fost deschise altele noi (SVII–SIX).

Suprafața SIII = încăperea 14[8]. A fost îndepărtat martorul stratigrafic până la stratul de lut bătătorit sesizat anterior. Sub acesta era dispus un zid? orientat E–V realizat din calcare și șisturi ($L_p = 4,45$ m, $l = 0,72$ m), dispus pe întreaga lățime a casei, însă față de zidurile anterioare nu suprapunea și plinta incintei. Astfel, cercetarea s-a desfășurat doar în jumătatea de nord, respectiv între zidul nou descoperit și zidul din șisturi descoperit în campania precedentă. Cercetarea din această zonă a confirmat faptul că, atât zidul de nord, cât și zidul de est al încăperii 14 au mai multe faze de construcție, toate databile în epoca romană târzie. S-a constatat că zidul din șisturi este ridicat direct pe plăcile străzii. Chiar dacă spațiul rămas spre cercetare a fost foarte îngust (2,20 m), obiectivul a fost atins deoarece au fost descoperite atât plăcile străzii nr. 2 EM (vizibil $L = 4,60$ m, $l = 1$ m), cât și zidul de nord al edificiului 3 EM ($L_p = 4,40$ m, $l_{vizibil} = 0,60$ m). Și aici s-a constatat faptul că strada a suferit o nivelare cu lut bătătorit păstrat pe alocuri pe cca 0,10–0,20 m. Tot pe alocuri se păstrează și statul de lut ars și dărâmat (păstrat pe cca 0,36 m) de la prăbușirea edificiului 3 EM.

Suprafața IV = încăperea 14a[9].

În vederea atingerii obiectivului avut în această casetă, respectiv surprinderea intersecției dintre strada 2 EM și strada e, a fost practicat un sondaj acolo unde situația ne-a permis. Astfel, a fost desființată o porțiune din zidul surprins la nord, paralel cu cel restaurat, cel mai probabil o fază anterioară. S-a constatat că sub acesta erau dispuse mai multe blocuri de piatră de dimensiuni mari și tuburi din piatră de la apeducte, refolosite în fundația zidurilor de nord ale încăperii 14a. După îndepărtarea unui strat consistent de depuneri de pământ cenușos-roșiatic cu material arheologic divers (gros între 0,50–0,70 m) la cota de –1,78 m au fost surprinse dalele străzii e. Deoarece aceste dale erau distruse spre est, s-a putut continua cercetarea astfel încât la cota de –2,70 m a fost surprins fundul canalului străzii și tot la acest nivel a fost sesizat și intersecția dintre canalele străzii 2 EM cu canalul străzii e. Dacă canalul străzii 2 are o orientare E-V și vine oarecum central pe spațiul străzii, canalul străzii e are o mică deviație spre est față de traseul dinspre nord spre sud. Acest detaliu indică faptul că traseul canalului străzii e dinspre sud este dirijat spre canalul străzii 2 EM, lucru susținut și de faptul că plăcile canalului la sud sunt cu 3 cm mai sus decât cele de nord și vest. Cel mai probabil că traseul străzii 2 EM nu continuă spre est deoarece plăcile sunt mărginite de un zid din calcare orientat N–S. Nu s-a constatat existența unei borduri de stradă la est.

Suprafața SV = încăperea 13. Pentru continuarea cercetării a fost necesară evacuarea celor două chiupuri identificate anterior. Astfel, s-a constatat că vasul central era implantat în stratul de dărâmtură al edificiului 2 EM, și pentru o cât mai bună fixare s-au folosit fragmente ceramice, pietre de dimensiuni medii și lut. În zona de nord-est a fost cruțat nivelul de călcare aferent încăperii 13, astfel că cercetarea s-a concentrat în jumătatea vestică și pe traseul ipotetic al străzii 2 EM. Astfel, s-a putut realiza obiectivul urmărit și anume surprinderea traseului străzii 2 EM și limita de sud a edificiului 2 EM. Atât pe stradă, cât și în interiorul încăperii edificiului s-a constatat un strat mare de dărâmtură, constând din material tegular (foarte multe cărămizi întregi), fragmente de chirpici, lut ars, lemn carbonizat, mortar din nisip și var, rar materiale arheologice. Nivelul de călcare al edificiului consta din plăci de calcar foarte frumos prelucrate, pe alocuri crăpate sub greutatea dărâmăturii. Zidul de sud al edificiului 2 era construit din blocuri de calcar legate cu mortar așezare orizontal sau vertical astfel încât aspectul exterior era ce al unui opus graecum. După numărul mare de cărămizi căzute pe stradă, reiese că elevația acestuia era compusă din aceste cărămizi, legate cu mortar, iar cel din interiorul clădirii indică faptul că edificiul era acoperit cu tegule și olane.

Suprafața SVI = încăperea 10. A continuat cercetarea în stratul de pământ cenușos/negru, afânat cu foarte multe pietre, șisturi și calcare, cel mai probabil pământ pus din alte săpături[10]. La cota de –1,48–1,55 m au fost identificate plăcile străzii, care erau prăbușite pe centru (în canalul străzii), astfel încât la –1,75–1,85 m au fost surprinse bordurile verticale ale canalului ($l = 0,15–0,20$ m), iar fundul acestuia la –2,52 m cu o pantă spre sud (–2,36 m). La est de stradă a fost descoperită și un fragment din bordura ei ($L_p = 1,70$ m, $l_p = 0,20–0,25$ m), posibil chiar urma unui zid de edificiu adosat străzii. Din cauza zidului de vest al încăperii 10 nu putem cerceta și bordura și latura de vest a străzii, totuși cercetarea de aici ne-a facilitat înregistrarea traseului străzii e și respectiv limita de est a edificiului 2.

Suprafața SVII = încăperea 11[11]. Deoarece cercetările anterioare au condus la descoperirea a numeroase complexe[12], cercetarea noastră a fost limitată la zona de nord a spațiului definit încăperea 11. Astfel, s-a constatat că strada identificată anterior continuă cu o rigolă ($l = 0,40$ m) construită tot din șisturi și calcare, așezate vertical pe margini, traseul acesteia continuând pe lângă zidul de nord al încăperii 9, iar pavajul străzii continuă spre est pe lângă zid, toată amenajările fiind aferentă complexelor târzii. Este posibil ca spre nord aceste complexe să fi fost deranjate de cercetări anterioare. Cercetarea nu a fost finalizată.

Suprafața SVIII a fost deschisă în zona încăperii 8, pentru identificarea traseului străzii e. Astfel a fost îndepărtat un strat consistent (cca 1 m) de pământ cenușos afânat cu multe fragmente ceramice diverse (majoritatea pereți și toarte, foarte diversificate, de la arhaice la romane-târzii) și relativ multe pietre, cel mai probabil strat de umplutură din cercetările anterioare. Sub acest strat a fost înregistrate plăcile străzii e, iar la vest de acesta un strat de dărâmtură roșie specific edificiilor 1–3 EM. De asemenea, a fost surprins și zidul de est al edificiului 2 EM, adosat bordurii de vest a străzii. A fost surprins și canalul străzii e ($L_{vizibilă} = 1$ m, $l = 0,80$ m), la cota de –2,78 m.

Suprafața IX. Pentru o mai bună evidență a fost folosită sigla SIX pentru zona de intersecție a străzilor e

și b, chiar dacă nu are forma specifică unei suprafețe. Artera b în zona de joncțiune cu artera e a mai fost cercetată anterior, pe planul redat în Histria I acesta apare până în dreptul joncțiunii cu artera e. La începutul anilor 90 pe lângă zidul de sud al încăperii 5 s-a practicat o secțiune[13] pentru a se surprinde traseul spre est al arterei b, obiectiv care nu a fost atins, iar pământul rezultat din această săpătură a fost depus la sud de sondaj. Pentru o mai bună înțelegere a situației am fost nevoiți să evacuăm acest pământ până la nivelul de la care s-a pornit săpătura. De asemenea, a fost nevoie să evacueze un bloc imens din calcar.

Astfel, a fost îndepărtat un strat de pământ cenușos afânat cu fragmente ceramice diverse, pietre de diferite dimensiuni și chiar calcare exfoliate din plăcile străzii până la zidul oblic de pe strada târzie. S-au constatat faptul că traseul străzii b continuă spre est chiar dacă după joncțiunea cu strada e acesta nu mai este orientat V-E și are o deviație spre nord. La nord de stradă au fost surprinse urme dintr-un zid construit în tehnica opus graecum, cel mai probabil un nou edificiu, pandant al edificiului 1 EM. Canalul străzii b este construit din calcare așezate pe verticală perpendiculare pe plăci orizontale, foarte bine îmbinate. S-a constatat că la nivelul canalelor nu există o intersecție propriu zisă, canalul străzii b continuă (mai exact vine) dinspre est și merge spre vest (urmând panta naturală), pe când strada e prezintă un canal doar în dreptul edificiului 1 EM spre nord, din nou urmând panta; apoi canalul străzii pornește din dreptul edificiului 2 EM spre sud spre canalul străzii 2 EM.

Cercetarea arheologică din acest an a condus la atingerea unor obiective specifice, dintre care cele mai importante erau traseele și joncțiunile celor trei străzi, astfel încât planimetria zonei să fie completată într-un mod coerent.

Note

- Despre cercetările din acest sector, vezi Paul Damian, Adela Băltăc, Date preliminare despre cercetările arheologice din sectorul extra muros Poarta Mare – Turnul Mare (2000–2004), SCIVA 54–55, 2003–2004, p. 131–147 cu completările din CCA 2006, p. 195–197; CCA 2007, p. 198–200; CCA 2008, p. 165–166; CCA 2009, p. 134–135; CCA 2014, p. 63–64; CCA 2015, p. 80–81; CCA 2017, p. 74–75; CCA 2018, p. 65–66; CCA 2019, p. 85–86; CCA 2020, p. 211; CCA 2022, p. 222–223.
- Pentru siglele cronologice de la Histria, vezi Al. Suceveanu, Histria VI, p. 13–39; 75–92.
- CCA 2022, p. 222.
- Histria I, p. 112–115.
- Pentru siglele arterelor rutiere de la Histria, vezi Suceveanu, Histria. VI, Les Thermes romains, p. 76–85 și fig. 8–50.
- Pentru această nouă arteră identificată de noi anterior în exteriorul incintei târzii, vezi CCA 2017, p. 75; CCA 2018, 65–66; CCA 2019, 86.
- CCA 2022, p. 222–223.
- Pentru siglele încăperilor, vezi Histria I, planșa I.
- CCA 2022, p. 222 și nota 9.
- În Histria I, p. 113, se menționează traseul unui canal undeva în zona încăperilor 8–10 fără alte precizări, astfel încât putem bănuir că aici s-a efectuat unul dintre sondaje.
- CCA 2022, p. 223, nota 11.
- Histria I, p. 113.
- Al. Suceveanu, M.V. Angelescu, Nouvelles données concernant Histria à l'époque romaine, Ktema, Bd. 19 (1994), pp. 195–208.

Informații suplimentare online

[Raportul 6894 din cronica.cimec.ro](https://cimec.ro/raportul-6894-din-cronica)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
